

OOSTENDSE MUZIEKGESCHIEDENIS 1918-1940

door Norbert HOSTYN

4. ENKELE DOCUMENTEN I.V.M. HET SYMPHONISCH KURSAALORKEST ANNO 1921

De heer Raymond JACXX uit Gent was tijdens het interbellum als cellist verbonden aan het symphonisch orkest van het Casino-Kursaal Oostende. Hij bezorgde ons vele jaren geleden een fotocopie van zijn arbeidsovereenkomst jaar 1921, die we hierna in extenso afdrukken. Het origineel is gedrukt. alleen de naam van de contractant, zijn instrument en de gage is met pen bijgevuld. De arbeidsovereenkomst wordt gevolgd door een uittreksel uit het reglement van inwendige orde van het Oostends kursaalorkest, zelfde jaargang.

5. KURSAALDIRIGENT FRANÇOIS RASSE

In 1922 liep de JEHIN-periode reeds ten einde in het Casino-Kursaal. Toen werd als dirigent François RASSE aangeworven (1). Jules TOUSSAINT DE SUTTER en Maxime VANNESTE bleven tweede en derde in rang zoals ten tijde van JEHIN.

François RASSE (Helchin 27-01-1873) was student geweest aan het Brussels Conservatorium bij Eug. YSAYE, HUBERTI en August GEVAERT en was een gewezen Romeprijs-winnaar (1899).

Hij maakte naam als operadirigent in de opera's van Brussel, Toulouse en Amsterdam.

In 1920 werd hij harmonieprofessor aan het Brusselse Conservatorium. Van 1925 tot 1938 was hij directeur van het Conservatorium van Liège (2). Daarvoor was hij ook directeur geweest van de Muziekschool van Sint-Joost-ten-Node/Schaarbeek. Zelf componeerde hij opera's, symphonische werken, pianomuziek, kamermuziek (o.a. een pianotrio) en liederen (o.a. "La fleur de l'oublie" en "Cri de Provence"). Allemaal vergeten opussen.

RASSE overleed te Brussel op 4 januari 1955.

6. LÉANDRE VILAIN

Tijdens het hele interbellum bleef de gevierde organist Léandre VILAIN zijn quasi dagelijkse namiddagrecitals verzorgen in het Kursaal, dat over een degelijk romantisch orgel beschikte.

Tevens was hij organist van de SS. Petrus en Pauluskerk en docent orgel aan het Conservatorium te Gent.

Naar het einde van het interbellum toe gaf hij de fakkel geleidelijk over aan zijn opvolger Jozef BERDEN.

VILAIN werd reeds vroeger behandeld zodat we hier niet verder op zijn persoonlijkheid dienen in te gaan (3).

KURSAAL D'OSTENDE

DIRECTION ARTISTIQUE

ENGAGEMENT

de MM. les Artistes de l'Orchestre.

ANNÉE 1921

ENTRE LES SOUSSIGNÉS :

D'une part M. CORNUCHÉ, Directeur artistique des Kursaal et Casino d'Ostende, désigné ci-après sous la dénomination de « LA DIRECTION » :

D'autre part, M. *Raymond a Gaud* artiste musicien, désigné ci-après sous la dénomination de « L'ARTISTE » :

IL A ÉTÉ CONVENU CE QUI SUIT :

1. — L'ARTISTE se déclarant libre d'engagement, et en règle avec son syndicat, s'engage à donner, pendant une période allant du 1er juillet au 11 septembre 1921, prolongable de sept en sept jours, au gré de la DIRECTION, jusqu'au 30 septembre 1921, le concours de ses services professionnels en qualité de *violoncelle* à l'orchestre du Kursaal d'Ostende.

2. — La DIRECTION s'engage à payer à l'ARTISTE la somme de *neuf cent cinquante* francs (fr. *950* —) par mois, payable par moitié, et un trentième de cette somme par jour de prolongation éventuelle.

Pour l'artiste non domicilié à Ostende, elle prend à sa charge le prix du coupon, ainsi que du transport des bagages et de l'instrument, aller et retour. Si la distance dépasse 50 kilomètres, l'artiste recevra en outre une indemnité supplémentaire de 25 francs.

Si l'artiste est désigné pour participer au service des bals, il recevra de ce chef un supplément de 5 francs par bal d'une durée d'une heure maximum.

3. — L'ARTISTE s'engage à être rendu à Ostende au plus tard le 1er juillet 1921, à 9½ h. du matin, pour participer à la première répétition, et à se conformer ponctuellement, quant à la marche du service, au règlement d'ordre intérieur du Kursaal, dont un extrait figure au verso du présent engagement, et aux instructions qui lui seraient données par le Directeur de la Musique et les délégués de la DIRECTION.

4. — L'ARTISTE s'interdit de façon absolue, et ce sous peine d'une pénalité égale au quadruple du montant total du présent engagement, de paraître dans un établissement quelconque de la côte belge autre que ceux placés sous la direction artistique de M. CORNUCHÉ, pendant les mois de juillet, août et septembre 1921, sans une autorisation écrite de la DIRECTION.

5. — En dehors des cas de force majeure, le présent engagement ne pourra être résilié par aucune des deux parties, à moins d'un dédit équivalent à un mois d'appointement.

6. — Les deux parties reconnaissent la juridiction des tribunaux belges pour toutes les contestations auxquelles pourrait donner lieu le présent contrat.

NOTA. — MM. les artistes sont prévenus que toutes les clauses du présent engagement sont de rigueur, et qu'en aucun cas, ils ne pourront invoquer de précédents en usage, quels qu'ils soient. Il ne pourra être demandé de congé, même pour une répétition, qu'en cas de force majeure.

Fait en double à Ostende, le 5 mai 1921.

La Direction,

L'Artiste

Extrait du règlement d'ordre intérieur de l'orchestre du Kursaal d'Ostende.

Les artistes de l'orchestre s'engagent à observer les dispositions suivantes :

Art. 1. — L'artiste est tenu de se trouver à son poste aux jour et heure stipulés au contrat d'engagement, sous peine d'une amende de 30 francs par jour de retard. La Direction se réserve le droit de résilier d'office le présent engagement dès le deuxième jour d'absence constatée de l'artiste.

Art. 2. — Tous les artistes devront se trouver au lieu fixé pour le service quinze minutes avant l'heure indiquée, munis de leurs instruments en bon état et accordés au diapason normal.

Pour les concerts, bals et soirées dansantes, ils seront en costume complet noir, habit ou smoking, cravate blanche de soirée, chaussures noires.

Art. 3. — Il est strictement défendu, sous peine d'amende, de fumer dans les salles d'accord, de répétition, de concert ou de bal, et dans toute dépendance du local où l'artiste est en service.

Art. 4. — Il est défendu aux artistes, sous peine d'amende, de quitter leur place à l'orchestre, pendant la durée des concerts ou des bals, et de se retirer avant l'exécution du programme entier.

Art. 5. — Pour retard ou absence seront infligées les amendes suivantes :

1 ^o Pour retard à une répétition . . . fr. 2.00	Après le 3 ^e morceau fr. 6.00
Après le 2 ^e morceau 4.00	Absence complète 8.00
Absence complète 10.00	3 ^o Pour retard à un concert 4.00
2 ^o Pour retard à un bal ou soirée	Après le 1 ^{er} morceau 6.00
dansane, après le premier	Après le 3 ^e morceau 8.00
morceau 3.00	Absence complète 20.00

En cas de récidive, les amendes stipuées ci-dessus seront doublées.

Art. 6. — Tout refus d'obéissance, réplique inconvenante, manque de respect ou insulte à l'égard du Directeur artistique ou d'un chef d'orchestre, entraînera une amende de 10 à 20 francs, selon les circonstances.

De la gravité du cas pourra résulter le renvoi de l'artiste, avec perte de huit jours d'appointments.

Art. 7. — Tout artiste se présentant en état d'ivresse à une exécution quelconque, sera passible, la première fois, d'une amende de 10 francs; la seconde fois, il sera renvoyé conformément au 2me paragraphe de l'art. 6.

7. JOZEF BERDEN (4)

Tijdens de jaren voor de oorlog '40-'45 trad in Oostende naast VILAIN ook een jong, veelbelovend orgeltalent stilaan op het voorplan. Jozef BERDEN werd in 1916 in Oostende geboren en was een wonderkind : op 12-jarige leeftijd bespeelde hij reeds het orgel van de Sint-Jozefskerk.

Op de vooravond van de Tweede Wereldoorlog was BERDEN de gedoodverfde opvolger van Léandre VILAIN als titularis van het Kursaalorgel.

Maar het uitblijven van een eigen symphonisch orkest én van een orgel in de na W.O. II heropgebouwde Kursaal kon BERDEN's carrière echter nooit de voorziene vlucht nemen, althans niet als Kursaalorgelist en orgelist van het symphonisch Kursaalorkest.

BERDEN's latere loopbaan was deze van leraar notenleer en harmonie aan het Conservatorium, tot in 1981 titularis van het orgel van de Sint-Jozefskerk en deze van geapprecieerd solist bij de Belgische Radio (met zijn recitals, ook van lichte muziek in arrangement) en van gastorgelist in vele Europese steden.

In 1960 was hij een van de kandidaten voor de opvolging van Emile DEVLIEGER als conservatoriumdirecteur; Het was echter Georges MAES die het ambt zou gaan waarnemen.

BERDEN overleed te Oostende in november 1987.

Het belangrijkste deel van de carrière van Jozef BERDEN situeert zich echter in de periode na deze die we in deze reeks over het interbellum behandelen. Vandaar hier een eerder summier bijdrage.

8. HET MUZIEKCONSERVATORIUM TEN TIJDE VAN DIRECTEUR (a.i.) ERNEST PIERKOT 1914-1919

In juni 1919 werd de Gentenaar Jules TOUSSAINT DE SUTTER aangesteld als conservatoriumdirecteur, in opvolging van de bij het uitbreken van de oorlog naar Frankrijk gevluchte en daar overleden Léon RINSKOPF (Deauville, 1915). Al die tijd was Ernest PIERKOT, leraar notenleer en koperblazers, waarnemend directeur geweest.

In deze "tussentijd" overleed leraar Jef KEURVELS, werd de heer VERPLANCKE aangesteld als leraar notenleer en Mej. VAN THUYNEN als hulplerares piano. Zij assisteerde de andere hulplerarissen piano, nl. de juffrouwen MOULAERT, PAVOT, HALEWYCK en BEENKENS.

9. KURSAALDIRIGENT EN CONSERVATORIUMDIRECTEUR JULES TOUSSAINT DE SUTTER

Jules TOUSSAINT DE SUTTER werd in Gent geboren op 10 april 1889. In 1913 was hij tweede laureaat van de Romeprijs.

Reeds op zondag 25 januari 1914 had het Algemeen Nederlandsch Verbond, Tak Oostende in het Kursaal een "Groot muziekfeest" of "Kunstavond" gewijd aan het werk van J. TOUSSAINT DE SUTTER.

In 1919 nam hij opnieuw deel aan de prijskamp voor de begeerde Romeprijs en kwam als winnaar uit de wedstrijd. In juni van hetzelfde jaar viel zijn benoeming in Oostende.

Net zoals in het verleden combineerde TOUSSAINT DE SUTTER zijn directeurschap met dat van dirigent van het Kursaalorkest waarvan François RASSE echter chef-dirigent was.

TOUSSAINT DE SUTTER bleef tot in 1936 directeur van het Oostendse Conservatorium. De bekroning van zijn carrière was echter zijn aanstelling tot directeur van het Conservatorium van Gent in 1936. In Oostende werd hij opgevolgd door Emile DE VLIAGER.

In 1954 ging hij met rust. Jules TOUSSAINT DE SUTTER stierf tragisch tijdens zijn jaarlijks winterverblijf in het Zuid-Franse Fréjus. In de nacht van 2 op 3 december 1959 kwamen hij en zijn vrouw daar om het leven tijdens een overstromingsramp.

Hij had kort daarvoor de laatste hand gelegd aan zijn opus 73, een concerto voor piano en orkest.

Als componist schreef Jules TOUSSAINT DE SUTTER onder andere volgende werken :

- Cantate "Les Fiancés de Noël" (Romeprijs)
- "Thyl Uilenspieghel" (Romeprijs)
- Een symphonie
- "Ivan Tschernovitsch" (een "choreografisch gedicht")
- "Tsilla" ("lyrische legende")
- Symphonische variaties
- "Roland" (symphonisch gedicht)
- "Bij de dood van een kind" (symphonisch gedicht)
- Ouverture "Artevelde"
- Oratorium "Vlaanderen"
- Opera "Maya"
- Lieder, koorstukken, pianowerken
- Concerto voor piano en orkest

-
- (1) Le Carillon, 3 juni 1922.
 - (2) Echo d'Ostende, 66, 69, 31-08-1927 (met portretfoto)
Grove's Dictionary of Music and Musicians, deel 7, London, 1977.
 - (3) A. CASIER, in : De Plate, 1989, p. 80 e.v., p. 100 e.v.
N. HOSTYN, De orgelkunstenaar Léandre Vilain, in : Ostendiana IV, 1982.
N. HOSTYN, in : Nationaal Biografisch Woordenboek, 9, 1981
 - (4) Plaatstelijke Openbare Bibliotheek., Oostende, Documentatiemappen Personen : Jozef BERDEN
Biografie in "Muziek en Woord" (tijdschrift van Radio 3) november 1992.

OPROEP

De Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone kunsten van België werkt in het kader van het project "Historisch Woordenboek der Nederlandse Rechtstaal" aan de opbouw van een rechtshistorisch tekstbestand waaruit in een later stadium juridische terminologie zal geëxerpeerd worden. Het gaat erom een volledig overzicht te kunnen bieden van de gehanteerde rechtstaal in het Nederlandstalig taalgebied van de veertiende tot de achttiende eeuw.

Personen die over transcriptions beschikken van bronnen afkomstig uit de rechtspraak (processen), de wetgeving, het gewoonterecht en rechtsgeleerde werken uit die periode worden verzocht contact op te nemen met Dr. C. VERHAS van het HWNR-project van de Academie - Hertogstraat, 1 te 1000 Brussel, Tf. 02/5502349 ofwel met de secretaris van onze vereniging Dhr. Freddy HUBRECHTSEN, Gerststraat 35 A te Oostende, Tf. 059/50.71.45.

Het tekstbestand zal kunnen geraadpleegd worden via CD-ROM of internet. Alle transcripties zijn dus welkom op diskette of in getypte/gedrukte vorm. Van elke bijdrage zal in het elektronisch tekstbestand de originele bewerker vermeld worden, zodat zijn aandeel geldt als een volwaardige publicatie.

Wij hopen op Uw medewerking.

De redactie

Referte : Tijdschrift "De Plate" 1986 - blz. 66 - Een rechtzetting

OVER VISLEURSTERS TE OOSTENDE : LOUISE SCHALANDRIJN

Haar meisjesnaam was Marie-Louise FREYMAN. Ze stamde af van voorouders uit het Groot Hertogdom Luxemburg. Zij was Oostendse en gehuwd met Karel SCHALANDRIJN. Hij was afkomstig uit Oudenburg. Ze woonden in de Pottenbakkersstraat op het Sas en hadden vijftien kinderen waarvan er verschillende vroeg gestorven zijn.

Op 7 mei 1942 verloor ze tijdens een bombardement, op dramatische wijze, haar hoogzwangere schoondochter Lydie-Marie VERSLUYS en drie van haar kleinkinderen (zie "Circus 164" in "De Plate" 1995 - blz. 189 en volgende).

Na de oorlog leude ze nog een tijdje met een "pangel" met droogvis. Volgens Fernand MONTENY, "De witten van de kaoje", moet ze voor de oorlog nog met een hondenkar geleurd hebben. Ze werd 82 jaar oud (1872-1954).

Rudy WEISE